

ZORZE.

KONCEPT PROGRAMU DO PRZEDMIOTU “HISTORIA I TERAŻNIEJSZOŚĆ”

Prezentowany poniżej materiał jest szkicem, “pracą w toku” - przejdzie on konfrontację z możliwościami i zainteresowaniami uczniów i uczennic klas 1 w roku szkolnym 2022/2023, w 2 SLO im. Pawła Jasienicy w Warszawie. Niezależnie jednak od tego, jakie treści pojawią się ostatecznie na lekcjach, jakie wątki zostaną poszerzone, jakie ograniczone, program “Zorze” zasadza się na kilku założeniach i formach działania, które - jak się wydaje - dobrze służą realizacji podstawy programowej do “Historii i terażniejszości”, rozumianej jako curriculum edukacji obywatelskiej.

Należy przy tym podkreślić, że edukacja obywatelska w szkole dokonuje się - zdaniem autora programu - nie tylko i wcale nie przede wszystkim na skojarzonych wprost z tą edukacją lekcjach (HiT, WoS). Odpowiedzialność za tę edukację nauczyciel/ka HiT dzieli z innymi nauczycielami/kami. Najważniejsze jednak jest systematyczne doświadczanie współdecydowania w sprawach rzeczywiście ważnych dla wspólnoty szkolnej. Nawet najlepsze lekcje WoS czy HiT okażą się tylko okrutną drwiną z uczniów i uczennic w szkole, która zarządzana jest niedemokratycznie, a prawo w niej nie jest szanowane.

1. Struktura programu opiera się na analizie fenomenów z dziedziny socjologii, politologii, stosunków międzynarodowych i filozofii politycznej. Pracy nad tymi fenomenami służą wybrane zagadnienia historyczne - rola “historii wydarzeniowej” jest jednak służebna wobec refleksji obywatelskiej wprowadzanej m.in. przez pytania problemowe. Chronologiczne porządkowanie wydarzeń, które powracają wielokrotnie

w różnych fenomenach, dokonuje się z wykorzystaniem interaktywnej osi czasu w serwisie Tiki - Toki (tiki-toki.com).

2. Program odnosi się do wielu zagadnień będących przedmiotem ostrego sporu ("wojny kulturowej"). Stąd na samym początku wprowadzamy dwa kluczowe dla wyobraźni historycznej koncepty - postępu i degeneracji i konsekwentnie budujemy refleksyjny dystans wobec różnych "kryzysów współczesności". Kryzysy te w debacie publicznej opisywane są przez jednych językiem apokalipsy, przez innych językiem ostatecznego wyzwolenia, a dla nas są przedmiotem analizy opartej o dane oraz świadomego siebie wartościowania.
3. Program odnosi się do historii współczesnej, a zatem historii, która z jednej strony zasypuje nas źródłami, z drugiej strony wielu źródeł jeszcze nie zna; zarazem badacz/ka usytuowany/a jest wewnątrz przedmiotu swoich studiów będąc równocześnie świadkiem dziejów. Stąd ważne jest - bardziej jeszcze niż zwykle - uczulenie uczniów i uczennic na to, że ich nauczyciel/ka może nie sprostać wyzwaniu uprawiania historii *sine ira et studio*.
4. Program odnosi się do historii współczesnej, a zatem historii, która jest przedmiotem pamięci rodzinnej, na wiele sposobów różnej od tej, którą prezentuje się w szkole; niekiedy okazać się może wręcz, że "historia staje się wrogiem pamięci". Uczniowie i uczennice realizują projekt "Kuchnia", który należy do dziedziny historii mówionej. W jego ramach zbierają relacje bliskich i sąsiadów z ostatnich kilkudziesięciu lat. Tematycznie poruszamy się wokół fenomenów raczej niż wydarzeń. Interesuje nas zatem np. bardziej "jak

wyglądało zakochanie się kiedyś”, niż “co robiłeś w czerwcu 1976 r.”, choć oczywiście także i ta druga perspektywa może zostać wybrana. Projekt “Kuchnia” - co bardzo ważne - ma być nie tylko wędrówką w przeszłość i okazją do poznania meandrów pamięci autobiograficznej i zbiorowej, ale także punktem wyjścia do refleksji nad specyfiką przeżywania rzeczy podobnych dawniejszym dzisiaj, w świecie uczniowskim.

Jednym z efektów badań w projekcie “Kuchnia” jest uzupełnianie osi czasu, która pokazuje “wielką historię” wydarzeniami z historii rodzinnej.

5. Program odnosi się do historii współczesnej, a zatem historii, która jest istotną (choć nie jedyną) częścią polityki historycznej państwa. Sama podstawa programowa do przedmiotu HiT jest wyrazem tej polityki. Uczniowie i uczennice realizują zatem także projekt “Kuźnia”, który służy krytycznej analizie podstawy - staje się ona źródłem do badania. Bierzymy na warsztat pojedyncze wymagania szczegółowe, przyglądamy się wyborowi tematu dokonanemu przez ministerstwo, pominięciom i “wybrzuszeniom narracji” (wedle określenia Jerzego Topolskiego), doborowi słów, elementom wartościującym w zapisach. Realizując projekt “Kuźnia” rozważają alternatywne ujęcia danego wymagania i próbują ustalić, jaki rodzaj tożsamości “wykuwa się” poprzez taką lub inną politykę historyczną. Ważne w tym wypadku, aby nie popaść w pułapkę przeciwstawienia “historii ministra Czarnka” i jakiejś “prawdziwej historii” - takie podejście mogłoby się bowiem okazać polityką rządową *à rebours*.
6. Praca na lekcji w programie “Zorze” koncentruje się na analizie ważnych problemów z wykorzystaniem bazowej wiedzy historycznej. Takie podstawowe informacje uczniowie i uczennice będą poznawali

wcześniej oglądając przed lekcją trwające nie dłużej niż 15 minut wykłady lub filmy wprowadzające do tematu poprzecinane pytaniami sprawdzającymi rozumienie. Autor programu wykorzystuje do tego celu platformę EdPuzzle, podobne możliwości daje także Nearpod.

7. “Historia i terażniejszość” realizowana jest równoległe z “historią”, która w klasach pierwszej i drugiej obejmuje czasy dawne. Jednym z kluczowych zadań nauczycielskich jest ćwiczenie z uczniami i uczennicami głębokiego, krytycznego czytania (*close reading*). Program “Zorze” korzysta z sąsiedztwa z programem historii w ten sposób, że szczególnie skupia się na dwóch rodzajach źródeł, specyficznych dla nowoczesności, która w nie obfituje, a mianowicie na fotografii i na statystyce. W dzisiejszej kulturze obrazkowej biegłość w czytaniu zdjęć i wykresów wydaje się jedną z kluczowych umiejętności.
8. Wyrażna w deklaracjach, a marnie zrealizowana w praktyce, intencja autorów podstawy programowej do HiT akcentuje republikańską koncepcję obywatelskości przywracając do łask pojęcie deliberacji, zobowiązania czy dobra wspólnego. Podjęcie tej intuicji w programie “Zorze” wyraża się wprawdzie w systematycznym zastępowaniu debat deliberacyjnymi, zaraz potem zaś w próbie wdrożenia w klasie 2 projektów typu *service learning*.

Deбата, wyraźnie zarysowując stanowiska i wyostrzając jeszcze spór przez nieuniknioną, a nawet pożądaną w tej strategii rywalizację jest na wiele sposobów atrakcyjnym narzędziem nauczania. Niemniej w dobie polaryzacji lepiej będzie wykorzystać techniki deliberacyjne. Nie pomijają one rozważenia rozmaitych stanowisk w sporze (choć niekoniecznie tylko dwóch), ale po kontrowersji zmierzają do ustalenia akceptowalnych dla wszystkich rozwiązań, dając okazję do dyskusji nad “dobrem wspólnym”.

Równocześnie systematyczna praktyka deliberacyjna w klasie i w szkole buduje fundament pod demokrację deliberatywną, której projekty wydają się dziś wieść prym wśród pomysłów na wyprowadzenie demokracji z kryzysu, w tym na zwiększenie partycypacji obywatelskiej (gdzie “głos zabrany [w dyskusji] liczy się bardziej, niż oddany [w głosowaniu]”).

PROPONOWANE FENOMENY

(Fenomeny mogą obejmować 1 lub 2 lekcje, zależnie od form realizacji, zainteresowań uczniowskich, preferencji nauczycielskich. Ramowy plan nauczania MEN uniemożliwia jednak poświęcenie na każdy fenomen dwóch godzin.)

FENOMEN	PYTANIE PROBLEMOWE	TREŚCI PP	UWAGI DO REALIZACJI
ZAGADNIENIA WSTĘPNE			
HISTORIA	Na czym polega wyzwanie badania historii nieostygłej?		Lekcja wprowadza w warsztat badacza historii współczesnej (tematy i narzędzia) i zmierza do ustalenia, na ile profesjonalizm historyka chroni go przed stronniczym opowiadaniem historii, która jeszcze nie ostygła.
POLITYKA HISTORYCZNA	Dlaczego państwo interesuje się	1.21 rozumie znaczenie roztropności, społecznej komunikacji, sporu, dialogu, kompromisu, solidarności i pokoju społecznego;	Lekcja konfrontuje uczniów z koncepcją polityki historycznej. Zestawiamy - w duch apelu z

	pamięcią zbiorową?		Blois - kluczową rolę otwartej debaty z uzasadnioną potrzebą budowania tożsamości w państwie narodowym. Analizujemy pojęcie "kapitału moralnego" w stosunkach międzynarodowych.
PAMIĘĆ RODZINNA	Czy historia jest wrogiem pamięci?		Podczas lekcji analizujemy relacje między pamięcią autobiograficzną i pamięcią zbiorową. Rozważamy, co sprawia, że zawartość obu pamięci zmienia się wielokrotnie podczas naszego życia. W tym kontekście rozważamy sens powiedzenia, że "historia (w sensie historiografia) jest wrogiem pamięci".
WPROWA- DZENIE PROJEKTÓW	Jak realizujemy projekt "Kuchnia"? Jak realizujemy projekt "Kuźnia"?		Projekt "Kuchnia" jest projektem <i>oral history</i> dla par uczniowskich do przeprowadzenia w środowisku rodzinnym lub sąsiedzkim. Projekt "Kuźnia" jest projektem dla par uczniowskich, którego celem jest analiza wskazanego fragmentu podstawy programowej do HiT, tak aby ustalić, czy zaproponowane tam ujęcie jest istotnym wyborem ideowym, jakie są możliwe

			alternatywne ujęcia, co wynika z każdego z nich.
POSTĘP	Co to znaczy, że historia przyspieszyła?		Lekcja wprowadza pojęcie zmiany społecznej. Porównujemy mechanizmy zmian społecznych dawniej i współcześnie (zob. Giddens). Analizujemy ideę postępu i negatywne wartościowanie tego, co dawne oraz fetyszyzowanie zmiany ("jedyne, co stałe to zmiana"). Lekcje o postępie i degeneracji tworzą ramę dla kursu zachęcając do ciągłej refleksji nad zrównoważoną oceną współczesności, którą będziemy poznawać.
DEGENERACJA	Na czym polega współczesne doświadczenie kryzysu?	7.1 charakteryzuje główne zmiany kulturowe zachodzące w świecie zachodnim na przykładzie: ideologii „politycznej poprawności”, wielokulturowości, nowej definicji praw człowieka, rodziny, małżeństwa i płci; umieszcza te zmiany na tle kulturowego dziedzictwa Zachodu ujętego w myśli grecko-rzymskiej i chrześcijańskiej;	Lekcja wprowadza pojęcie kryzysu. Analizujemy doświadczenie kryzysu i główne linie krytyki czasów nowoczesnych od romantyzmu do dziś. Badamy źródła desperacji oraz tradycjonalizmu i współczesne skłonności retrotopijne.
POWOJNIE W ŚWIECIE. PODRÓŻE PO OSI CZASU	Jak podzielić ostatnie 80 lat?	2.1 charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;	Wprowadzamy kluczowe cezury i wydarzenia z perspektywy historii politycznej, historii gospodarczej, historii społecznej, historii

			<p>kulturowej i historii środowiskowej.</p> <p>Udostępnione uczniom osie czasu umożliwiają uczniom uzupełnianie ich o historie rodzinne, inspirujemy rozmowę o tym, jak podobne / różne są przełomy historii narodowej i rodzinnej.</p>
<p>POWOJNIE W POLSCE. PODRÓŻE PO OSI CZASU</p>	<p>Jak podzielić ostatnie 80 lat?</p>	<p>2.1 charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;</p> <p>2.13 charakteryzuje skutki II wojny światowej dla Polski w wymiarze politycznym, społecznym, ekonomicznym i kulturowym;</p>	<p>Wprowadzamy kluczowe cezury i wydarzenia z perspektywy historii politycznej, historii gospodarczej, historii społecznej, historii kulturowej i historii środowiskowej.</p>
PUNKTY ODNIESIENIA			
<p>WOJNA</p>	<p>Czym się kończą wojny?</p>	<p>1.11 wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty państwa oraz wyjaśnia, na czym polega racja stanu;</p> <p>2.13 charakteryzuje skutki II wojny światowej dla Polski w wymiarze politycznym, społecznym, ekonomicznym i kulturowym;</p> <p>3.10 charakteryzuje idee i ruchy pacyfistyczne; wskazuje różnicę między ekologią a ekologizmem;</p>	<p>Podczas zajęć analizujemy różne próby wyjaśnienia zjawiska wojny i na przykładzie II wojny światowej rozważamy sens podziału na zwycięzców i przegranych. Analizujemy mitologię wojny i pamięć o II wojnie w Europie.</p>

<p>ZIMNA WOJNA</p>	<p>Jak się żyje w świecie MAD?</p>	<p>2.1 charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;</p> <p>2.4 wyjaśnia genezę i znaczenie pojęcia zimnej wojny oraz żelaznej kurtyny;</p> <p>2.5 wyjaśnia znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego;</p> <p>3.12 opisuje główne pola zimnowojennej konfrontacji mocarstw w latach 1956–1970 (Niemcy/Berlin, Kuba, Wietnam); wyjaśnia pojęcie wojen zastępczych;</p> <p>4.1 charakteryzuje przyczyny osłabnięcia pozycji Stanów Zjednoczonych Ameryki na świecie na początku lat 70. i wzrostu wpływów światowego obozu komunistycznego (porażka w Wietnamie, afera Watergate, kryzys energetyczny);</p> <p>4.2 charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX wieku (ludobójcza polityka Czerwonych Khmerów w Kambodży, kubańscy „doradcy” w Afryce);</p> <p>4.4 wyjaśnia, na czym polegała „polityka odprężenia” (détente) w relacjach międzynarodowych w połowie lat 70.; wskazuje najważniejsze etapy porozumień rozbrojeniowych między Stanami Zjednoczonymi Ameryki a ZSRS;</p> <p>4.5 wyjaśnia znaczenie postanowień Konferencji BWE w Helsinkach (1975 rok); charakteryzuje treść „pięciu koszyków” helsińskiej konferencji;</p>	<p>Podczas zajęć opisujemy różnorodne przejawy konfrontacji “zimnowojennej” i wyjaśniamy, dlaczego trwała tak długo. W kontekście współczesnych nam “zimnych wojen” wracamy do pytania Orwella o <i>rodzaj światopoglądu, rodzaj przekonań i strukturę społeczną, która prawdopodobnie dominowałaby w państwie, które było jednocześnie niepokonane i w stanie permanentnej “zimnej wojny”</i>.</p>
--------------------	------------------------------------	---	---

		<p>4.6 wyjaśnia, na czym polegało przetomowe znaczenie „Ostpolitik” kanclerza Willy’ego Brandta;</p> <p>5.2 wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii (1979 rok) i Ronalda Reagana w Stanach Zjednoczonych Ameryki (1980 rok) dla relacji Wschód-Zachód;</p> <p>5.14 charakteryzuje najważniejsze zmiany geopolityczne w najbliższym otoczeniu Polski w latach 1989–1991 (zjednoczenie Niemiec, rozpad Czechosłowacji oraz ZSRS), ze szczególnym uwzględnieniem powstania niepodległych państw bałtyckich, Ukrainy i Białorusi;</p>	
KOMUNIZM	Dlaczego komunizm trudniej potępić, niż nazizm?	<p>1.14 przedstawia zarówno klasyczną typologię ustrojów politycznych ze względu na stosunek do dobra wspólnego i na sposób rządu (monarchia, arystokracja, demokracja oraz tyrania, oligarchia i ochłokracja), jak i współczesne</p> <p>2.3 charakteryzuje odmienności ustrojów państw zachodnich i państw bloku sowieckiego – z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnicach między demokracją i totalitaryzmem;</p> <p>2.17 przedstawia powojenną odbudowę kraju, zagospodarowanie i integrację Ziem Zachodnich i Północnych, procesy industrializacji, charakteryzuje zmiany polskiej wsi w wyniku reformy rolnej i kwestię jej kolektywizacji na wzór sowiecki;</p> <p>4.12 charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX wieku (ludobójcza polityka Czerwonych Khmerów w Kambodży, kubańscy „doradcy” w Afryce);</p>	<p>Analizujemy komunizm jako ideologię i jako praktykę polityczną. Zajmujemy się także źródłami atrakcyjności systemu totalitarnego zarówno jako źródła sensu, jak i obietnicy naprawienia niesprawiedliwego porządku społecznego. Debatujemy źródła kryzysu i upadku (czy metamorfozy jak w Chinach) systemów komunistycznych. Oceniamy argumenty w debacie na temat “dwóch ludobójstw” oraz to, jaki sens ma porównywanie totalitaryzmów w debacie naukowej, a jaki w publicznej.</p>

		5.3 charakteryzuje główne przyczyny erozji systemu komunistycznego w latach 80. (wewnętrzne wady systemu, „rewolucja ducha” za „żelazną kurtyną”, twarda postawa Zachodu);	
PAŃSTWO DOBROBYTU	Jak zawrzeć pakt społeczny?	<p>1.11 wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty państwa oraz wyjaśnia, na czym polega racja stanu;</p> <p>2.6 na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe rządów socjaldemokratycznych, chadeckich, konserwatywnych i liberalnych w dziedzinie polityki społecznej, gospodarczej i wartości;</p> <p>2.7 wyjaśnia, jakie znaczenie miał plan Marshalla oraz czym był „cud gospodarczy” w RFN;</p> <p>3.8 charakteryzuje zasady społecznej gospodarki rynkowej oraz „państwa dobrobytu”, przedstawia ich przykłady w odniesieniu do świata początku lat 60. XX wieku;</p> <p>5.1 charakteryzuje zmiany w programach zachodnich partii lewicowych i prawicowych widoczne w latach 70. i 80. oraz wzrost popularności programów wolnorynkowych i konserwatywno-liberalnych („nowa prawica”, neoliberalizm);</p>	Analizujemy różne formy europejskiego państwa opiekuńczego po roku 1945 przekraczając proste przeciwstawienie gospodarki socjalistycznej i kapitalistycznej. Badamy źródła porozumienia „kapitału” i „pracy” po roku 1945 oraz załamanie się europejskiego paktu społecznego po roku 1981. Oceniamy przydatność socjaldemokratycznych i neoliberalnych recept dziś.
EUROPA	Czy Europejczycy istnieją ?	1.22 przedstawia powody tworzenia się związków międzypaństwowych i charakteryzuje unie państw na przykładzie nowożytnych dziejów Europy, odróżnia je od naturalnego pokrewieństwa narodów należących do określonych wspólnot kulturowych (np. narody Europy łacińskiej).	Analizujemy różne dyskursy o Europie jako wspólnocie (kogo? czego?) i o „europejskim marzeniu”. Z Luukiem van Middelaarem analizujemy warianty unii - Europę państw,

		<p>2.8 stosuje swoją wiedzę o związkach państw i pokrewieństwie narodów do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu gospodarczym i politycznym (do 1957 roku) ze wskazaniem jej głównych powodów ideowych (chrześcijański światopogląd „Ojców Założycieli”), kulturowych (bliskość narodów europejskich) oraz politycznych (obawa przed ekspansją sowiecką, przygotowanie się na odbiór amerykańskiej pomocy w ramach tzw. planu Marshalla, rozwiązanie „problemu niemieckiego” przez integrację gospodarki RFN z innymi gospodarkami zachodnimi);</p> <p>3.1 przedstawia okoliczności i zasady traktatów rzymskich z 1957 roku oraz charakteryzuje funkcjonowanie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej;</p>	<p>Europę obywateli, Europę instytucji.</p>
DEKOLONIZACJA	<p>Co decyduje o tym, gdzie jest środek świata?</p>	<p>3.2 wyjaśnia pojęcie dekolonizacji oraz wskazuje jej główne etapy i konsekwencje;</p> <p>6.3 wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zmian politycznych w Afryce – zniesienie apartheidu w RPA, ludobójstwo w Rwandzie (1994 rok);</p>	<p>Lekcja stawia nas wobec dwóch kwestii - pytania o to, czy dekolonizacja ma być wyłącznie procesem politycznym, czy też daleko idącym projektem odzyskiwania rdzennych tożsamości? Z tym wiąże się pytanie o to, na czym miałyby polegać wina Zachodu i jakie konsekwencje pociągać za sobą dla współczesnej polityki międzynarodowej?</p>
GLOBALIZACJA	<p>Co nie ulega globalizacji?</p>	<p>6.4 wyjaśnia pojęcie i różne konteksty globalizacji (ekonomiczny, polityczny, kulturowy i ekologiczny);</p>	<p>Rozważamy fenomen nowoczesnej globalizacji i podatność tego trendu na nagłe</p>

			załamania, a także kłopoty z metaforą sieci powiązań (w której wszystkie węzły zdają się takie same, a odległości między nimi równe). Analizujemy doświadczenie COVID z perspektywy globalne - lokalne.
SPOŁECZEŃSTWO W ZMIANIE			
ANOMIA	Jak rozpada się społeczeństwo?	<p>1.1 wyjaśnia, dlaczego człowieka rozumie się w tradycji jako „istotę społeczną” (animal sociale), charakteryzuje odgrywane przez niego role społeczne oraz znaczenie życia społecznego dla jego rozwoju i spełnienia;</p> <p>2.1 charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;</p>	Badamy, co łączy ludzi w społeczeństwa i co prowadzi do rozpadu tych więzi. Korzystamy z przykładów dezintegracji społecznej w Polsce po II wojnie światowej, w tym wybuchów przemocy (m.in. pogromów ludności żydowskiej).
MIGRACJE	Jak znaleźć równowagę między prawami człowieka a interesami państw?	2.1 charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;	Analizujemy genezę migracji (dobrowolnych i przymusowych) w świecie po roku 1945 oraz ich konsekwencje.
NARÓD	Czy trzeba się bać tożsamości narodowej?	<p>1.4 wyróżnia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; przedstawia specyfikę każdego z nich i ich komplementarność;</p> <p>1.5 wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w</p>	Zderzamy intuicyjne pojęcie narodu (zazwyczaj bliskie prymordializmowi) ze zróżnicowanym naukowym dyskursem dotyczącym genezy narodu (w szczególności „nowoczesnego narodu”).

		<p>tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe);</p> <p>1.7 wyjaśnia proces tworzenia się narodu oraz różnorodność kontekstów znaczeniowych tego pojęcia; wyjaśnia, na czym polega patriotyzm oraz czym różni się od szowinizmu i kosmopolityzmu; wskazuje przykłady postaw patriotycznych we współczesnym świecie;</p>	<p>Analizujemy elementy konstytutywne dla różnych form tożsamości narodowej (np. odniesienie państwowe vs etniczne). Rozważamy zyski i ryzyka wynikające z rozwijania tożsamości narodowej.</p>
KLASY	<p>Jak przynależność klasowa determinuje losy jednostki?</p>	<p>1.5 wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe);</p> <p>2.20 charakteryzuje zmiany zachodzące w okresie powojennym w strukturze społeczeństwa polskiego i składzie narodowościowym państwa;</p>	<p>Analizujemy strukturę klasową społeczeństwa i jej przemiany między PRL a III RP. Przy tej okazji rozważamy kilka możliwych definicji klasy społecznej koncentrując się na tych dotyczących majątkowo warunkowanych stylów życia. Przyglądamy się kapitałom społecznym i ich dziedziczeniu. Sprawdzamy też, co dzieje się na skrzyżowaniach przynależności klasowej z innymi przynależnościami.</p>
GENERACJE	<p>Do czego są potrzebni rodzice i dziadkowie?</p>	<p>1.4 wyróżnia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; przedstawia specyfikę każdego z nich i ich komplementarność;</p> <p>2.1 charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;</p>	<p>Punktem wyjścia jest analiza konceptu Mead trzech kultur (postfiguratywnej, kofiguratywnej i prefiguratywnej). Wprowadzamy pojęcie pokolenia odwołując się do przykładów takich jak "babyboomers". Rozważamy, jak</p>

		<p>3.6 charakteryzuje zmiany w sposobie życia w krajach zachodnich wynikające z rozwoju technologii i mediów (telewizja), wzrostu zamożności społeczeństw oraz dorastania pokolenia powojennego; przedstawia ich odpowiedniki w krajach bloku sowieckiego;</p> <p>3.7 wyjaśnia zjawisko „kultury masowej” i powstawanie w niej osobnego nurtu kultury młodzieżowej;</p>	<p>współcześnie postrzega się dzieciństwo, nastoletniość, dorosłość i starość - zmierzamy do sprobmatyzowania tych kategorii tak, aby przestały być przezrocyste dla uczniów i uczennic.</p>
(DE)SEKULARYZACJA	<p>Czy „największym wydarzeniem w życiu człowieka są narodziny i śmierć Boga”?</p> <p>(Tadeusz Różewicz, <i>Bez</i>)</p>	<p>1.9 wyjaśnia charakter wspólnot religijnych, ich odmienności związane z treścią wiary, kultem, nauczaniem moralnym i organizacją;</p> <p>1.13 objaśnia różne modele relacji kościołów i innych związków wyznaniowych z państwem, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji i współczesności Rzeczypospolitej;</p> <p>3.11 wyjaśnia, na czym polegały przemiany w Kościele zainicjowane na Soborze Watykańskim II i w czasie tzw. reform posoborowych, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania o relacjach Kościoła i świata;</p> <p>3.18 wyjaśnia, na czym polegała komunistyczna polityka „rozdziału Kościoła od państwa”, z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnych modelach relacji między związkami wyznaniowymi a państwem; wyjaśnia pojęcia: laicyzm, sekularyzm, indyferentyzm;</p> <p>6.9 charakteryzuje sposób unormowania relacji między Rzeczpospolitą Polską i Kościołem katolickim w konkordacie z 1993 roku oraz między Rzeczpospolitą Polską i innymi związkami</p>	<p>Analizujemy sekularyzację zarówno jako nowoczesny proces „odczarowywania świata”, jak i jako przedmiot aktywności państwa i /lub elit intelektualnych (Christian Smith). Zderzamy tezy teorii sekularyzacji i desekularyzacji. Rozważamy znaczenie religii w życiu wspólnoty demokratycznej (m.in. problem „religii obywatelskiej”) oraz pojawienie się fundamentalizmów („zemsta Boga” Kepela).</p>

		wyznaniowymi na mocy tzw. ustaw kościelnych;	
INTYMNOŚĆ	Czy seks to sprawa prywatna?	3.9 charakteryzuje przemiany społeczno-obyczajowe określane jako „rewolucja 1968 roku” (m.in. rewolta studencka, „rewolucja seksualna”) oraz ich intelektualne inspiracje (neomarksizm, „nowa lewica”); 7.1 charakteryzuje główne zmiany kulturowe zachodzące w świecie zachodnim na przykładzie: ideologii „politycznej poprawności”, wielokulturowości, nowej definicji praw człowieka, rodziny, małżeństwa i płci; umieszcza te zmiany na tle kulturowego dziedzictwa Zachodu ujętego w myśli grecko-rzymskiej i chrześcijańskiej;	Analizujemy rozróżnienie <i>sex - gender</i> . Opisujemy „rewolucję seksualną” i jej różnorodną krytykę. Śledzimy kluczowe przemiany w formach życia rodzinnego w czasach współczesnych, analizujemy pojęcie „kryzysu rodziny”. Przyglądamy się współczesnym poglądom na „miłość romantyczną”.
CZŁOWIEK ZBUNTOWANY			
REWOLUCJA	Kiedy rewolucja zmienia społeczeństwo?	2.10 charakteryzuje znaczenie przejęcia władzy w Chinach przez komunistów w 1949 roku oraz system rządów Mao Zedonga (największe ludobójstwo po 1945 roku w czasie Wielkiego Skoku, prześladowanie religii); 3.15 wyjaśnia pojęcie rewolucji kulturalnej, wskazując na jej różne konteksty znaczeniowe (jaka jest różnica między chińską „rewolucją kulturalną” a tą na Zachodzie);	Budujemy definicję rewolucji politycznej i społeczno-gospodarczej. Przyglądamy się temu jak pojęcie to jest waloryzowane w wieku XX przez różne grupy polityczne. Analizujemy dysproporcję między zmianami w dziedzinie polityki czy prawa a zmianami społecznymi i obyczajowymi.
ZDOBYCIE WŁADZY	Jak zdobyć władzę?	2.15 wyjaśnia pojęcie okupacji przez przedstawiciela na przykładzie modelu kontroli Polski Ludowej przez Związek Sowiecki; 2.16 charakteryzuje najważniejsze mechanizmy sowietyzacji Polski w latach 1945-1956 (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy	Analizujemy proces przejmowania kontroli nad państwem i społeczeństwem z wykorzystaniem zróżnicowanych środków - terroru i obietnic, tłumienia opozycji, przejmowania

		<p>monopartyjne, przynależność do partii komunistycznej jako główna ścieżka kariery zawodowej i dobrobytu materialnego);</p> <p>2.18 charakteryzuje rozmaite reakcje społeczeństwa polskiego na rządy komunistów w Polsce, w tym główne formy sprzeciwu i oporu wobec komunizmu (do 1956 roku), w formie walki zbrojnej, opozycji politycznej, pracy kulturowej, zaangażowania na bezspornych polach pracy dla kraju oraz oporu wobec państwowej ateizacji;</p> <p>2.19 w kontekstach powstańczej walki „żołnierzy niezłomnych” (rtm. Witold Pilecki, płk Łukasz Ciepliński, Danuta Siedzikówna ps. „Inka”) oraz postawy prymasa Stefana Wyszyńskiego (jego „non possumus” i internowanie w latach 1953-1956) wymienia przykłady wierności zasadom i męstwa różnych postaci wobec prześladowców;</p>	<p>kontroli w sferze symbolicznej itd. Oceniamy zróżnicowane reakcje społeczne na zdobywanie władzy przez komunistów w Polsce.</p>
POLSKIE MIESIĄCE	Kto i kiedy “wychodzi na ulice”?	<p>3.4 wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 roku w Polsce, wskazuje jego najważniejsze etapy (poznański Czerwiec, Jasnogórskie Śluby Narodu, powrót Gomułki do władzy, uwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego);</p> <p>3.19 charakteryzuje przebieg tzw. wydarzeń 1968 roku w Polsce i ich różne konteksty (walka frakcyjna w PZPR z użyciem propagandy antysemitkiej, wolnościowe dążenia narodu polskiego);</p> <p>4.8 charakteryzuje przebieg Grudnia 1970 roku i jego</p>	<p>Analiza porównawcza “polskich miesięcy” pokazuje to, co względnie stałe i to, co zmienne w stosunku różnych grup społecznych w Polsce do państwa komunistycznego; opisujemy przejawy konformizmu i nonkonformizmu. Dekonstruujemy formułę “wolnościowych dążeń narodu”. Badamy relacje między</p>

		<p>polityczne skutki (odejście Władysława Gomułki z funkcji szefa partii);</p> <p>4.9 charakteryzuje rządy Edwarda Gierka (dobrobyt na kredyt, uległość wobec ZSRS, zmiany w konstytucji PRL w 1976 roku);</p>	<p>problemami systemu a społeczną rewoltą, a także efekty kolejnych kryzysów systemu.</p>
POWSTANIE	Wyzwoleni czy okupowani?	<p>2.19 w kontekstach powstańczej walki „żołnierzy niezłomnych” (rtm. Witold Pilecki, płk Łukasz Ciepliński, Danuta Siedzikówna ps. „Inka”) oraz postawy prymasa Stefana Wyszyńskiego (jego „non possumus” i internowanie w latach 1953–1956) wymienia przykłady wierności zasadom i męstwa różnych postaci wobec prześladowców;</p> <p>3.3 charakteryzuje opór społeczeństw Europy Środkowej wobec komunizmu na przykładzie powstań antykomunistycznych w Berlinie (1953 rok) i na Węgrzech (1956 rok);</p>	<p>Analizujemy funkcjonowanie krajów komunistycznych w ramach bloku sowieckiego i formy ich uzależnienia. Z tej perspektywy przyglądamy się niepodległościowym aspektom wystąpień antykomunistycznych i antysowieckich. Rozważamy sensowność pojęcia „powstanie antykomunistyczne” w odniesieniu do wydarzeń w Polsce lat 40./ 50. Część zajęć powinna być poświęcona kreowaniu mitologii tzw. „żołnierzy wyklętych” we wczesnej III RP i we współczesnej propagandzie rządowej.</p>
BEZ PRZEMOCY	Czy bez przemocy mogą walczyć tylko najsilniejsi?	<p>1.18 wyjaśnia podstawy i treść praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej (inspiracje płynące z chrześcijaństwa oraz z nauki o prawie naturalnym sięgającej czasów grecko-rzymskich);</p> <p>4.10 charakteryzuje główne przejawy opozycji w Polsce w latach 70.: Kościół katolicki i narodziny</p>	<p>Rozpatrujemy idee obywatelskiego nieposłuszeństwa oraz praktykę walki bez przemocy w państwach niedemokratycznych i demokratycznych po roku 1945. Analiza przypadków i efektywności protestu w</p>

		<p>opozycji demokratycznej po protestach robotniczych w 1976 roku;</p> <p>5.11 charakteryzuje przebieg Jesieni Narodów w Europie Środkowej i Wschodniej; wskazuje na prekursorską rolę ruchu społecznego „Solidarność” oraz „rewolucji ducha” zainicjowanej przez św. Jana Pawła II;</p> <p>6.3 wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zmian politycznych w Afryce – zniesienie apartheidu w RPA, ludobójstwo w Rwandzie (1994 rok);</p>	<p>perspektywie krótko- i długoterminowej. Badamy funkcjonowanie „równoległej polis” w państwie komunistycznym.</p>
TERRORYZM	Czy terroryzm istnieje bez wolnych mediów?	<p>1.21 rozumie znaczenie roztropności, społecznej komunikacji, sporu, dialogu, kompromisu, solidarności i pokoju społecznego;</p> <p>2.12 charakteryzuje genezę i zasady islamizmu;</p> <p>6.15 wyjaśnia pojęcie terroryzmu oraz przedstawia genezę i najważniejsze etapy „wojny z terroryzmem” (Afganistan, Irak);</p>	<p>Analizujemy terroryzm motywowany rewolucyjnie, niepodległościowo i religijnie w świecie po roku 1945. Wprowadzamy pojęcie wojny asymetrycznej.</p>
SOLIDARNOŚĆ	Czy potrzebujemy takiego mitu fundamentalnego?	<p>1.8 wyjaśnia znaczenie organizacji celowych (np. organizacje polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia) tworzonych przez ludzi dla realizacji ich wspólnych interesów i zadań;</p> <p>1.18 wyjaśnia podstawy i treść praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej (inspiracje płynące z chrześcijaństwa oraz z nauki o prawie naturalnym sięgającej czasów grecko-rzymskich);</p> <p>4.11 wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski i świata.</p>	<p>Wyjaśniamy fenomen ruchu solidarnościowego, zasięg społeczny, jego ideowe dziedzictwo. Analizujemy podziały wewnątrz ruchu i ich przekraczanie. Poznajemy kluczowych przywódców i przywódczynię. Stajemy wobec pytania czy ruch solidarnościowy może być mitem założycielskim dla polskiej demokracji?</p>

		5.5 przedstawia proces powstawania ruchu społecznego „Solidarność”, jego przywódców, charakter, cele i tradycje, do których się odwoływał, a także jego znaczenie dla Polski i świata;	
PRZEJŚCIA BEZ ZERWANIA	Jak wyjść z autorytaryzmu?	<p>1.21 rozumie znaczenie roztropności, społecznej komunikacji, sporu, dialogu, kompromisu, solidarności i pokoju społecznego;</p> <p>3.20 wyjaśnia, czym była Praska Wiosna 1968 roku i interwencja wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji, oraz wyjaśnia znaczenie terminu „doktryna Breżniewa”,</p> <p>5.10 wyjaśnia pojęcie uwłaszczenia nomenklatury na przykładzie polityki rządu Mieczysława Rakowskiego (1988–1989);</p> <p>5.12 przedstawia główne wydarzenia związane z przełomem 1989 roku w Polsce (Okrągły Stół, wybory 4 czerwca 1989 roku, wybór gen. Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta PRL, rząd Tadeusza Mazowieckiego); wyjaśnia pojęcie wyborów kontraktowych;</p>	Analizujemy wybrane transformacje ustrojowe z autorytaryzmu do demokracji: przypadki hiszpański, czechosłowacki, rumuński i polski. Rozważamy sens analogii polsko-hiszpańskiej. Przyglądamy się roli elit w sytuacji społecznej demobilizacji oraz kontekstom międzynarodowym.
SPRAWIEDLIWOŚĆ TRANZYCYJNA	Wieszać czy nie wieszać?	<p>3.7 charakteryzuje sposób rozliczenia się Niemiec z dziedzictwem rządów nazistowskich (przykłady pozytywne i negatywne: działalność Centrali Ścigania Zbrodni Hitlerowskich w Ludwigsburgu, kariera Heinza Reinefartha, sprawa reparacji i restytucji zagrabionych w Polsce dzieł sztuki);</p> <p>5.6 przedstawia okoliczności i skutki wprowadzenia przez władze stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku,</p>	Denazyfikacja a modele rozliczeń z dyktaturami od lat 70. Dyskutujemy specyfikę sprawiedliwości tranzycyjnej i wymogi związane z fundowaniem państwa prawa; zestawiamy oczekiwania społeczne, dylematy aksjologiczne, konsekwencje

		<p>formy walki reżimu PRL z wolnościowymi dążeniami Polaków (cenzura, „nieznani sprawcy”, Kopalnia Węgla Kamiennego „Wujek”, Lubin 1982 rok, zamordowanie Grzegorza Przemyska) oraz formy oporu wobec reżimu stanu wojennego;</p> <p>5.15 wyjaśnia pojęcia dekomunizacji i lustracji w kontekście prób wychodzenia z postkomunizmu, ujmując te pojęcia na tle porównawczym, uwzględniając przykłady Niemiec i Czechosłowacji;</p>	<p>społeczno-gospodarcze dla różnych modeli sprawiedliwości tranzycyjnej (nie tylko środkowoeuropejskich, ale i południowoamerykańskich i afrykańskich).</p>
PAŃSTWO			
DOBRO WSPÓLNE	Co jest złego w zajmowaniu się wyłącznie sprawami swoimi i swoich najbliższych?	1.3 przedstawia klasyczne określenie dobra wspólnego (bonum commune) i charakteryzuje jego obecność we współczesnych doktrynach politycznych;	Rozważymy, co upodabnia, a co różni kilka koncepcji dobra wspólnego oraz sposoby, w jaki można dotrzeć - według filozofów - do jego poznania. Kluczowe będzie rozważenie, jakie wady miałoby społeczeństwo, którego obywatele dbaliby o wspólne sprawy tylko tak długo, jak długo nie szkodziłoby to ich sprawom domowym i prywatnym?
DEMOS	Jak wygląda „lud”?	<p>1.4 wyróżnia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; przedstawia specyfikę każdego z nich i ich komplementarność;</p> <p>1.8 wyjaśnia znaczenie organizacji celowych (np. organizacje polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia) tworzonych przez ludzi dla realizacji ich wspólnych interesów i zadań;</p>	<p>Analizujemy dwie kwestie: problem suwerenności (pokazując różnicę między suwerennością ludu i państwa, wyzwania związane z przenoszeniem suwerenności z ludu na państwo oraz pojawienie się - za Rolandem Parisem - suwerenności organicznej i ponadprawnej) oraz</p>

		<p>6.10 wyjaśnia pojęcie organizacji pozarządowej, omawia rolę i wskazuje przykłady organizacji pozarządowych (NGO) we współczesnej Polsce;</p> <p>6.16 charakteryzuje zjawisko prześladowań religijnych, w tym na przykładzie losu społeczności chrześcijańskich w różnych strefach świata.</p> <p>7.2 wskazuje na różnice między tolerowaniem a akceptacją zjawisk kulturowych i społecznych;</p>	<p>problem uznania (rozważając, jakie grupy uznajemy i dlaczego za części demosu).</p>
DEMOKRACJA	Dlaczego wierzyć w zbiorową mądrość?	<p>1.14 przedstawia zarówno klasyczną typologię ustrojów politycznych ze względu na stosunek do dobra wspólnego i na sposób rządu (monarchia, arystokracja, demokracja oraz tyrania, oligarchia i ochlokracja), jak i współczesne przeciwstawienie demokracji i totalitaryzmu;</p> <p>1.15 wyjaśnia, na czym polega demokracja – zarówno w wersji klasycznej (jako sposób wyznaczania rządzących), jak i w wersji liberalnej (jako polityczny wyraz „suwerenności ludu”);</p>	<p>Odróżniamy normatywne i opisowo-wyjaśniające teorie demokracji, śledzimy klasyczne polemiki wokół ideału demokratycznego i demokratycznej praktyki. Rozważamy wyzwanie współczesnego “kryzysu demokracji”.</p>
AUTOKRACJA	Dlaczego “liberalny tyran” miałby być zły, póki jest liberalny?	<p>1.14 przedstawia zarówno klasyczną typologię ustrojów politycznych ze względu na stosunek do dobra wspólnego i na sposób rządu (monarchia, arystokracja, demokracja oraz tyrania, oligarchia i ochlokracja), jak i współczesne przeciwstawienie demokracji i totalitaryzmu;</p>	<p>Rozważamy, dlaczego mielibyśmy odrzucić mądrego tyrana, który ofiarowałby nam pełną wolność w każdym zakresie, z wyjątkiem prawa do głosowania i zmiany władzy przez akt wyborczy. Nie ułatwiamy sobie zadania rozstrzygając z góry, że tyran się zdeprawuje.</p>
KONSTYTUCJA	Dlaczego się ograniczać, gdy	<p>1.12 wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty jednostek samorządu terytorialnego jako wspólnot</p>	<p>Analizujemy konstytucyjne zapisy gwarantujące prawa jednostek i</p>

	<p>jest się większością?</p>	<p>lokalnych;</p> <p>1.13 objaśnia różne modele relacji kościołów i innych związków wyznaniowych z państwem, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji i współczesności Rzeczypospolitej;</p> <p>1.15 wyjaśnia, na czym polega demokracja – zarówno w wersji klasycznej (jako sposób wyznaczania rządzących), jak i w wersji liberalnej (jako polityczny wyraz „suwerenności ludu”);</p> <p>1.16 rozumie istotę prawa, wyjaśnia, czym jest prawo stanowione (lex) i jego związek z uprawnieniami (ius) obecnymi w niepisanych standardach, niezależnych od władzy prawodawczej; wie, na czym polega różnica między pozytywistyczną a prawnonaturalną koncepcją prawa;</p> <p>1.19 przedstawia zasady ogólne i katalog praw człowieka wynikające z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., sądowe środki ochrony praw i wolności w Rzeczypospolitej Polskiej oraz sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich;</p> <p>2.21 charakteryzuje konstytucję PRL z 1952 roku, jej określenie suwerena („lud pracujący”), a także jej charakter propagandowy i fasadowość w stosunku do realnych rządów PZPR.</p> <p>5.20 charakteryzuje zmiany dokonane w konstytucji Polski w 1989 roku;</p> <p>5.21 wyjaśnia pojęcie demokratycznego państwa prawa;</p>	<p>lokalnych wspólnot. Rozważamy kluczowe znaczenie procedur gwarantujących dochodzenie praw. Konstytucjonalizm opisujemy na tle rozróżnienia <i>ius</i> i <i>lex</i>.</p>
--	------------------------------	---	--

		6.8 charakteryzuje główne postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (preambuła, relacje między najważniejszymi organami władzy, niezawisłość sądów i trójpodział władzy, prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, przepisy dotyczące małżeństwa i rodziny);	
POMOĆ- NICZOŚĆ	Czy państwo polskie szanuje zasadę subsydiarności?	<p>1.5 wyjaśnia znaczenie wspólnoty samorządowej; zna treść i genezę zasady pomocniczości jako fundamentu współczesnych państw i formułuje płynące z niej wnioski dla codziennego funkcjonowania;</p> <p>1.12 wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty jednostek samorządu terytorialnego jako wspólnot lokalnych;</p> <p>5.22 wyjaśnia znaczenie istnienia samorządu terytorialnego; charakteryzuje główne etapy jego odbudowy w Polsce po 1989 roku;</p> <p>7.11 przedstawia zakres działania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) w Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem struktury głównych kierunków wydatków budżetowych na te działania oraz źródeł ich finansowania;</p>	Analizując obecne regulacje prawne zastanawiamy się, czy państwo nie podejmuje działań w obszarach, w których działać powinny gminy i ich związki. Rozważamy, czy zasada pomocniczości powinna być równoważona przez jakieś inne zasady (i kiedy uznalibyśmy, że decentralizacja oznacza koniec państwa).
W ²	Czy powołać AI do rządu?	1.18 wyjaśnia podstawy i treść praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej (inspiracje płynące z chrześcijaństwa oraz z nauki o prawie naturalnym sięgającej czasów grecko-rzymskich);	Analizujemy koncepcję - "władzy do kwadratu", czyli państwa korzystającego z big data i algorytmów pozwalających kontrolować obywateli. Zestawiamy zyski i ryzyka

		<p>7.3 przedstawia kulturowe, społeczne i ekonomiczne konsekwencje rozwoju internetu i technologii cyfrowych;</p> <p>7.5 wskazuje, na czym polega wartość swobodnej wymiany opinii, oraz przedstawia nowe formy ograniczenia wolności słowa w epoce cyfrowej;</p>	<p>związane z wyposażeniem państwa w takie możliwości. Dyskutujemy dylematy takie jak "wolność czy bezpieczeństwo".</p>
TRANSLATIO IMPERII			
AMERYKA	Ile Ameryki powinno być w Europie?	<p>4.1 charakteryzuje przyczyny osłabnięcia pozycji Stanów Zjednoczonych Ameryki na świecie na początku lat 70. i wzrostu wpływów światowego obozu komunistycznego (porażka w Wietnamie, afera Watergate, kryzys energetyczny);</p> <p>4.3 wyjaśnia przełomowe znaczenie zbliżenia Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz Chin na początku lat 70.;</p> <p>6.1 charakteryzuje pojęcie nowego światowego ładu (New World Order) i podaje przykłady jego funkcjonowania (I wojna w Zatoce Perskiej w 1990 roku);</p>	<p>Analizujemy polityczne, gospodarcze i kulturowe wpływy USA w świecie po roku 1945. Rozważamy dylematy amerykańskiej polityki zagranicznej, np. związane z interwencjami zagranicznymi czy sojuszami z państwami niedemokratycznymi. Oceniamy możliwe konsekwencje izolacjonizmu. Zastanawiamy się nad antyamerykanizmem w Europie i równoległą amerykanizacją kultury.</p>
ROSJA	Czy imperium musi mieć cara? Czy car musi mieć imperium?	<p>3.5 charakteryzuje proces „destalinizacji” i wskazuje jego ograniczenia (na podstawie głównych tez „tajnego referatu” Chruszczowa z 1956 roku);</p> <p>3.14 charakteryzuje przyczyny i przejawy antagonizmu sowiecko-chińskiego w latach 60. XX wieku;</p> <p>5.9 charakteryzuje genezę i znaczenie programu „pierestrojki” Michaiła Gorbaczowa;</p>	<p>Rozważamy, na ile Związek Sowiecki oraz państwo rosyjskie sprzed 1917 i po 1991 ujawniają podobieństwa, na ile różnice. Śledzimy ciągłość i zmianę w czasach jelicynowskich i w epoce Putina. Wracamy do klasycznych pytań o europejskość Rosji oraz o możliwość jej zdemokratyzowania.</p>

		6.14 podaje przykłady wzrostu agresywnej polityki Rosji od czasu objęcia rządów przez Władimira Putina (Czeczenia, Gruzja, Ukraina); przedstawia nowe formy rosyjskiego imperializmu („szantaż gazowy”, „wojna hybrydowa”, „wojna informacyjna”);	
CHINY	Jak zmienić pandę w wilka?	<p>2.10 charakteryzuje znaczenie przejęcia władzy w Chinach przez komunistów w 1949 roku oraz system rządów Mao Zedonga (największe ludobójstwo po 1945 roku w czasie Wielkiego Skoku, prześladowanie religii);</p> <p>3.14 charakteryzuje przyczyny i przejawy antagonizmu sowiecko-chińskiego w latach 60. XX wieku;</p> <p>4.3 wyjaśnia przetomowe znaczenie zbliżenia Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz Chin na początku lat 70.;</p> <p>5.4 charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (rządy Deng Xiaopinga i początek „państwowego kapitalizmu”);</p> <p>6.13 charakteryzuje przejawy wzrostu globalnego znaczenia Chin w XXI wieku;</p>	Analizujemy zmiany polityki Chin zestawiając Mao, Denga i Xi. Przyglądamy się ewolucji polityki chińskiej oraz błędnym rachubom Zachodu na przelomie wieków. Rozważamy, jak komunizm przekształca się w nacjonalizm. Dokonujemy przeglądu sytuacji w strefie Pacyfiku jako politycznym i gospodarczym centrum świata.
EVER CLOSER UNION	Czy pogłębianie Unii oznacza pogłębianie jej deficytu demokratycznego?	<p>1.18 wyjaśnia podstawy i treść praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej (inspiracje płynące z chrześcijaństwa oraz z nauki o prawie naturalnym sięgającej czasów grecko-rzymskich);</p> <p>1.22 przedstawia powody tworzenia się związków międzypaństwowych i charakteryzuje unie państw na</p>	Analizujemy historię wspólnot europejskich jako rozwoju przez kryzysy. Rozważamy koncept Europy wielu prędkości i jego możliwe konsekwencje. Oceniamy, na ile postulat pogłębiania Unii da się pogodzić z demokracją

		<p>przykładzie nowożytnych dziejów Europy, odróżnia je od naturalnego pokrewieństwa narodów należących do określonych wspólnot kulturowych (np. narody Europy łacińskiej).</p> <p>6.2 charakteryzuje kolejne etapy integracji europejskiej po 1992 roku (traktat z Maastricht, powstanie Unii Europejskiej, wprowadzenie waluty euro);</p> <p>7.6 omawia proces zmiany Unii Europejskiej w okresie po wstąpieniu Polski w jej struktury (wzrost pozycji Niemiec, zjawiska kryzysowe związane z imigracją, niestabilnością strefy euro, Brexitem i epidemią wywołaną wirusem SARS-CoV-2, a także kontrowersje ustrojowe i ideologiczne na forum instytucji unijnych);</p>	<p>rozumianą jako rządu ludu. Przyglądamy się relacjom między państwami w Unii, a także pozycji UE w świecie jako "mocarstwa regulacyjnego".</p> <p>Kluczowe w tej lekcji jest wyjście poza dominujący w polskiej sferze publicznej podział na euroentuzjastów i eurosceptyków, a przywrócenie perspektywy realistycznej.</p>
NARODY ZJEDNO-CZONE	Jak rozwiązywać globalne problemy?	<p>2.2 charakteryzuje – z wykorzystaniem swojej wiedzy o relacjach i związkach państw – cele i zasady Organizacji Narodów Zjednoczonych, opisuje jej strukturę (główne organy i wybrane organizacje wyspecjalizowane), przedstawia mocne i słabe strony jej funkcjonowania;</p> <p>2.9 wykorzystuje swoją wiedzę o doktrynie praw człowieka do scharakteryzowania praw i wolności podanych w Powszechnej deklaracji praw człowieka ONZ z 1948 roku i Europejskiej konwencji praw człowieka Rady Europy z 1950 roku oraz ograniczeń w ich wykonywaniu i związanych z nimi obowiązków;</p> <p>3.1 przedstawia okoliczności i zasady traktatów rzymskich z 1957 roku oraz charakteryzuje funkcjonowanie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej;</p>	<p>Analizujemy założenia NZ i rzeczywiste działania podejmowane przez tę organizację oraz organizacje z rodziny NZ. Rozważamy mechanizmy blokujące działanie Rady Bezpieczeństwa do roku 1991 i po nim. Oceniamy koncepty rządu globalnego, stworzenia "klubu państw demokratycznych", konferencji skoncentrowanych na konkretnych wyzwaniach globalnych.</p>

SOJUSZE	Jak przetrwać w globalnej anarchii?	<p>1.4 wyróżnia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; przedstawia specyfikę każdego z nich i ich komplementarność;</p> <p>1.11 wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty państwa oraz wyjaśnia, na czym polega racja stanu;</p> <p>2.5 wyjaśnia znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego;</p>	Używamy wybranych paradygmatów analitycznych w stosunkach międzynarodowych do zinterpretowania wyzwań przed którymi może stać państwo średniej wielkości oraz do ustalenia możliwych odpowiedzi na te wyzwania. Przyglądamy się historii NATO i zmieniającym się celom tej organizacji.
KORPORACJE	Czy transnarodowe korporacje są wrogiem ludzkości?		Analizujemy mechanizmy globalizacyjne umożliwiające rozwój korporacji transnarodowych. Na wybranych przykładach analizujemy ich stosunek do różnych krajów (dyktowanie warunków jednym, ustępstwa wobec innych), ich politykę podatkową, unikanie odpowiedzialności prawnej, transfery zysków itd.
PUNKTY ZAPALNE			
PROXY WARS	Jak toczyć wojnę nie wojując?	3.12 opisuje główne pola zimnowojennej konfrontacji mocarstw w latach 1956–1970 (Niemcy/Berlin, Kuba, Wietnam); wyjaśnia pojęcie wojen zastępczych;	Na przykładach analizujemy koncept działań w szarej strefie w stosunkach międzynarodowych, wojen hybrydowych i wojen zastępczych. Rozważamy powody, dla których państwa prowadzą działania agresywne na takie sposoby.

IZRAEL	Dlaczego wojna może trwać bez końca?	<p>2.11 wyjaśnia znaczenie powstania państwa Izrael dla sytuacji na Bliskim Wschodzie i dla polityki międzynarodowej; przedstawia podstawowe zasady syjonizmu;</p> <p>3.13 zna najważniejsze etapy wojen bliskowschodnich, ze szczególnym uwzględnieniem „wojny sześciodniowej” z 1967 roku;</p>	Opisujemy genezę demokracji izraelskiej i śledzimy ewolucję sporu od konfliktu izraelsko-arabskiego do konfliktu izraelsko-palestyńskiego (z udziałem Iranu). Analizujemy aspekty terytorialne, demograficzne, tożsamościowe oraz z dziedziny bezpieczeństwa sprawdzając, na ile możliwe jest rozwiązanie dwupaństwowe. Rozważamy udział radykałów w kreowaniu polityk obu stron.
WOJNY INDOCHIŃSKIE		<p>3.12 opisuje główne pola zimnowojennej konfrontacji mocarstw w latach 1956–1970 (Niemcy/Berlin, Kuba, Wietnam); wyjaśnia pojęcie wojen zastępczych;</p> <p>4.2 charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX wieku (ludobójcza polityka Czerwonych Khmerów w Kambodży, kubańscy „doradcy” w Afryce);</p>	Analizujemy dziedzictwo kolonialne i powody zaangażowania się mocarstw krajach Azji Południowo-Wschodniej. Opisujemy tworzenie się państw komunistycznych na tym obszarze.
IRAN	Jak działa republika islamska?	2.12 charakteryzuje genezę i zasady islamizmu;	Na przykładzie irańskim badamy jak działa islam jako religia państwa i prawa. Analizujemy znaczenie Iranu współcześnie i staramy się zrozumieć źródła konfliktu irańsko-saudyjskiego.
AFGANISTAN i IRAK	Co Polska robiła w Afganistanie i Iraku?	<p>2.12 charakteryzuje genezę i zasady islamizmu;</p> <p>6.15 wyjaśnia pojęcie terroryzmu oraz przedstawia</p>	Poznając historię wojen w Zatoce Perskiej oraz w Afganistanie rozważamy udział Polski w

		genezę i najważniejsze etapy „wojny z terroryzmem” (Afganistan, Irak);	“koalicjach chętnych” - tryb decydowania o przystąpieniu do wojny, rachunek zysków i strat, dylematy moralne związane z prowadzeniem wojny poza swoim terytorium.
BAŁKANY	Jak sprostać wyobrażonej “wielkiej przeszłości”?		Analizujemy rozpad Jugostawii Na wybranych przykładach śledzimy specyfikę nacjonalizmów bałkańskich, w szczególności mitologie narodowe. Przyglądamy się współczesnym problemom z integracją europejską w związku z fantazmatami narodowymi (casus Macedonii między Grecją a Bułgarią).
UKRAINA	Jak nie stracić niepodległości?	5.14 charakteryzuje najważniejsze zmiany geopolityczne w najbliższym otoczeniu Polski w latach 1989–1991 (zjednoczenie Niemiec, rozpad Czechosłowacji oraz ZSRS), ze szczególnym uwzględnieniem powstania niepodległych państw bałtyckich, Ukrainy i Białorusi;	Analizujemy proces rozpadu Związku Sowieckiego koncentrując się nie tyle na degrengoladzie imperium, co na źródłach tendencji niepodległościowych w różnych regionach ZSRS. Analizujemy “kolorowe rewolucje”, w szczególności przypadek transformacji ukraińskiej oraz agresję rosyjską (od 2014 r).
RUCH IDEI			
UMOWA	Jakie zasady	1.2 wyjaśnia, w jaki sposób rozwijana w nowożytności	Porównujemy podstawowe

SPOŁECZNA	mogą uzgodnić wszyscy rozsądni obywatele i obywatelki?	koncepcja „umowy społecznej” różni się od tradycyjnego pojmowania naturalności więzi społecznych;	koncepcje umowy społecznej koncentrując się jednak na odrodzonym kontraktualizmie Johna Rawlsa. Pytamy o to, kim są strony umowy i co jest jej przedmiotem oraz jaki stan rzeczy umowa funduje. Razem z Rawlsem szukamy odpowiedzi na pytanie problemowe tej lekcji.
WOLNOŚĆ	Czy wolność zaczyna się czy kończy z chwilą dokonania wyboru?	1.18 wyjaśnia podstawy i treść praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej (inspiracje płynące z chrześcijaństwa oraz z nauki o prawie naturalnym sięgającej czasów grecko-rzymskich); 5.1 charakteryzuje zmiany w programach zachodnich partii lewicowych i prawicowych widoczne w latach 70. i 80. oraz wzrost popularności programów wolnorynkowych i konserwatywno-liberalnych („nowa prawica”, neoliberalizm);	Podczas wszystkich kolejnych zajęć z działu „Ruch idei” przyjmujemy perspektywę zorientowaną na wartości, ich odmienne interpretacje i możliwe wybory, a nie na podziały polityczno-ideowe. Uczniowie otrzymują materiał będący przeglądem ideologii i ruchów politycznych, ale wyprowadzamy ich z pułapki przyjmowania pakietów poglądów i zachęcamy do osobnej refleksji nad każdym z kluczowych pojęć politycznych. Bazą dla nauczyciela są Stanfordzka Encyklopedia Filozofii (www.plato.stanford.edu) Adama Swifta „Wprowadzenie do filozofii politycznej” oraz Glenna Tindera „Myślenie polityczne”.
RÓWNOŚĆ	Czy ludzie rodzą się równi,	1.18 wyjaśnia podstawy i treść praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej	

	czy się nimi stają?	(inspiracje płynące z chrześcijaństwa oraz z nauki o prawie naturalnym sięgającej czasów grecko-rzymskich);	
SPRAWIEDLIWOŚĆ	Kto i kiedy może domagać się sprawiedliwości od innych?	1.16 rozumie istotę prawa, wyjaśnia, czym jest prawo stanowione (lex) i jego związek z uprawnieniami (ius) obecnymi w niepisanych standardach, niezależnych od władzy prawodawczej; wie, na czym polega różnica między pozytywistyczną a prawnonaturalną koncepcją prawa; 1.20 charakteryzuje sprawiedliwość jako moralny fundament ładu społecznego, wyróżnia sprawiedliwość społeczną, rozdzielczą i wymienną;	
WSPÓLNOTA	Czy można stać się człowiekiem poza polis?	1.5 wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe); 1.10 charakteryzuje państwo jako zorganizowane społeczeństwo (res publica) i wyjaśnia, jakie są podstawowe zadania państwa wobec jego obywateli oraz obowiązki obywateli względem ich państwa; 1.12 wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty jednostek samorządu terytorialnego jako wspólnot lokalnych;	
OBYWATEL	Czy między prywatnym a publicznym jest	1.21 rozumie znaczenie roztropności, społecznej komunikacji, sporu, dialogu, kompromisu, solidarności i pokoju społecznego;	

	granica?	5.19 wyjaśnia pojęcie społeczeństwa obywatelskiego i wskazuje przykłady jego funkcjonowania w Polsce po 1989 roku;	
KULTURA			
SPOŁE- CZEŃSTWO KONSUMP- CYJNE	Czy jest szczepionka na "affluencję"?		Analizujemy różne wymiary funkcjonowania społeczeństwa konsumpcyjnego, jego genezę i warunki funkcjonowania. Oceniamy główne linie krytyki i rozważamy, dlaczego zrównoważona konsumpcja pozostaje tymczasem nieosiągalnym ideałem.
KULTURA POPULARNA	Czy to prawda, że o gustach się nie dyskutuje?	3.7 wyjaśnia zjawisko „kultury masowej” i powstawanie w niej osobnego nurtu kultury młodzieżowej;	Przyglądamy się zasadności oddzielenia kultury popularnej od kultury wysokiej i kultury ludowej. Analizujemy krytykę kultury popularnej i krytykę tej krytyki. Rozważamy propozycje meliorystyczne Richarda Shustermana.
MEDIATYZACJA	Kiedy media pomagają, a kiedy szkodzą demokracji?	1.21 rozumie znaczenie roztropności, społecznej komunikacji, sporu, dialogu, kompromisu, solidarności i pokoju społecznego; 7.3 przedstawia kulturowe, społeczne i ekonomiczne konsekwencje rozwoju internetu i technologii	Po krótkim przeglądzie tego, jaką rolę ma medium w przekazie, zajmujemy się wpływem mediów informacyjnych na demokrację, a następnie mediów społecznościowych na tęże.

		cyfrowych; 7.4 wyjaśnia pojęcia komunikacji społecznej oraz czwartej władzy;	
KAPITALIZM INWIGILACYJNY	Czy tak jak kapitalizm przemysłowy rozkwitł dewastując środowisko naturalne, tak "kapitalizm nadzoru" rozkwita eksploatując naturę ludzką?	7.3 przedstawi kulturowe, społeczne i ekonomiczne konsekwencje rozwoju internetu i technologii cyfrowych; 7.5 wskazuje, na czym polega wartość swobodnej wymiany opinii, oraz przedstawia nowe formy ograniczenia wolności słowa w epoce cyfrowej;	Dyskutujemy książkę Shoshany Zuboff o kapitalizmie nadzoru.
PRAWO	Ile prawa, ile obyczaju w społeczeństwie demokratycznym?	1.17 rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne, rodzinne, administracyjne i karne; 1.18 wyjaśnia podstawy i treść praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej (inspiracje płynące z chrześcijaństwa oraz z nauki o prawie naturalnym sięgającej czasów grecko-rzymskich);	Przyglądamy się strukturze prawa i analizujemy ekspansję regulacji prawnych w różnicujących się społeczeństwach. Rozważamy też rolę odwołań do praw człowieka we współczesnej debacie politycznej (za punkt wyjścia mając krytykę Leszka Kołakowskiego z mowy <i>Po co nam prawa człowieka?</i>).
ANTROPOCEN			
GRANICE PLANETARNE	Jak się zmieścić w granicach?		Z użyciem konceptu granic planetarnych przyglądamy się

			zmianom, które dokonują się obecnie na Ziemi. Następnie łączymy perspektywę historii środowiskowej z ekonomią odwołując się do "Ekonomii obwarzanka" Kate Raworth.
MIASTO	Dlaczego ratując świat dobrze jest być burmistrzem?		Analizujemy procesy urbanizacyjne na świecie i ich konsekwencje środowiskowe. Śledzimy przejmowanie inicjatywy politycznej przez władze samorządowe, szczególnie w zakresie zrównoważonego rozwoju (case USA czasów Trumpa). Oceniamy inicjatywę "Miasta Przemian" (także w wariancie sopockim).
PALIWO	Co wybierzemy zamiast węgla?	4.1 charakteryzuje przyczyny osłabnięcia pozycji Stanów Zjednoczonych Ameryki na świecie na początku lat 70. i wzrostu wpływów światowego obozu komunistycznego (porażka w Wietnamie, afera Watergate, kryzys energetyczny);	Analizujemy kryzysy energetyczne po roku 1945 oraz obecne inicjatywy związane z transformacją energetyczną. Wprowadzamy pojęcie miksu energetycznego. Oceniamy wady i zalety OZE i energii jądrowej.
ROZWÓJ	"Czy wzrost gospodarczy poprawia ludzki los?"	5.8 charakteryzuje przejawy kryzysu systemu komunistycznego w Polsce w latach 80. (niewydolność gospodarcza) oraz jego skutki w połączeniu z represyjną polityką stanu wojennego (emigracja wielu wykształconych i zaangażowanych społecznie Polaków);	Analizujemy pojęcie rozwoju gospodarczego i jego ograniczeń (w okresie komunizmu i współcześnie). Zastanawiamy się, co powinno być miarą rozwoju gospodarczego i czy rozwój

		7.14 wskazuje i charakteryzuje najpoważniejsze wyzwania stojące przed Polską u progu trzeciej dekady XXI wieku (zagrożenia geopolityczne, kryzys demograficzny, utrzymanie tożsamości kulturowej, bezpieczeństwo energetyczne, polityka klimatyczna oraz jej koszty finansowe i społeczne).	gospodarczy jest tożsamy z poprawą dobrostanu ludzi. Oceniamy argumenty w sporze wokół diagnoz i celów ruchu degrowth / postwzrostu.
SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA	Czy koniec świata jest straszniejszy od końca miesiąca?	1.21 rozumie znaczenie roztropności, społecznej komunikacji, sporu, dialogu, kompromisu, solidarności i pokoju społecznego; 3.10 charakteryzuje idee i ruchy pacyfistyczne; wskazuje różnicę między ekologią a ekologizmem; 7.14 wskazuje i charakteryzuje najpoważniejsze wyzwania stojące przed Polską u progu trzeciej dekady XXI wieku (zagrożenia geopolityczne, kryzys demograficzny, utrzymanie tożsamości kulturowej, bezpieczeństwo energetyczne, polityka klimatyczna oraz jej koszty finansowe i społeczne).	Rozważamy dylematy transformacji energetycznej i związanych z nią zmian z perspektywy relacji globalnych Północy i Południa, centrów i peryferii w strefie euroatlantyckiej oraz podziałów społecznych wewnątrz poszczególnych państw. Pytamy o możliwych zwycięzców i przegranych transformacji za punkt wyjścia biorąc tekst Helene Landemore "No Decarbonization without Democratization" lub podobny.
POLACY			
POLAK-KATOLIK	Czy krzyż jest symbolem narodowym?	1.13 objaśnia różne modele relacji kościołów i innych związków wyznaniowych z państwem, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji i współczesności Rzeczypospolitej; 2.18 charakteryzuje rozmaite reakcje społeczeństwa polskiego na rządy komunistów w Polsce, w tym główne formy sprzeciwu i oporu wobec komunizmu (do 1956 roku), w formie walki zbrojnej, opozycji politycznej, pracy kulturowej, zaangażowania na bezspornych polach pracy dla kraju oraz oporu	Analizujemy związki ideologii narodowej i katolicyzmu w Polsce od 2 poł. XIX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem czasów po roku 1945. Opisujemy rolę Kościoła jako instytucji blokującej wytworzenie w Polsce systemu totalitarnego <i>par excellence</i> oraz jako mediatora i azylu. Dyskutujemy znaczenie

		<p>wobec państwowej ateizacji;</p> <p>3.16 wyjaśnia znaczenie ideowo-moralne duszpasterskiego programu prymasa Stefana Wyszyńskiego (Jasnogórskie Śluby Narodu, Wielka Nowenna, obchody milenijne); wskazuje zasługi Kościoła dla integracji Ziem Zachodnich i Północnych z resztą Polski;</p> <p>3.17 charakteryzuje sposoby walki reżimu PRL z Kościołem w latach 60. i 70. (w tym spychanie ludzi wierzących do statusu obywateli drugiej kategorii);</p> <p>3.18 wyjaśnia, na czym polegała komunistyczna polityka „rozdziału Kościoła od państwa”, z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnych modelach relacji między związkami wyznaniowymi a państwem; wyjaśnia pojęcia: laicyzm, sekularyzm, indyferentyzm;</p> <p>5.7 charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego w Polsce w okresie po wprowadzeniu stanu wojennego (pomoc wszystkim prześladowanym, kultura bez cenzury, msze za ojczyznę, osoba bł. ks. Jerzego Popiełuszki, pielgrzymki św. Jana Pawła II do Polski w 1983 i 1987 roku);</p> <p>6.6 wyjaśnia, na czym polegała wizja budowy „trzeciej niepodległości” przedstawiona w Polsce w 1991 roku przez św. Jana Pawła II</p>	<p>spostrzeżenia Genevieve Zubrzycki dotyczącego specyficznej relacji sentymentów narodowych i religijności w Polsce: <i>Przypadek polski wskazuje (...) na szczególną formę sekularyzacji religii i religijnych symboli poprzez ich polityczną instrumentalizację, a potem ich resakralizację jako symboli narodowych. (...) Zamiast religii prowadzącej do nacjonalizmu, czy też nacjonalizmu stającego się religią, tutaj religia stała się nacjonalizmem.</i></p>
INTELIGENCJA	Czy trzeba płakać po inteligencji?	3.19 charakteryzuje przebieg tzw. wydarzeń 1968 roku w Polsce i ich różne konteksty (walka frakcyjna w PZPR z użyciem propagandy antysemitkiej, wolnościowe dążenia narodu polskiego);	Opisujemy inteligencję jako warstwę społeczną i pytamy o rolę elit społecznych. Analizujemy, w jaki sposób etos

		4.10 charakteryzuje główne przejawy opozycji w Polsce w latach 70.: Kościół katolicki i narodziny opozycji demokratycznej po protestach robotniczych w 1976 roku;	przedwojenny zostaje przejęty przez osoby przechodzące awans społeczny w komunizmie. Na przykładzie kilku biografii śledzimy kluczowe wybory od 1945 do 1989 roku.
“PEEREL”	Co jest “w stylu PRL”?	1.11 wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty państwa oraz wyjaśnia, na czym polega racja stanu; 2.14 przedstawia – z wykorzystaniem swojej wiedzy o państwie i jego atrybutach – problem niepodległości Polski oraz sytuację polskiej państwowości i polityki w kraju i na emigracji po 1945 roku; 2.18 charakteryzuje rozmaite reakcje społeczeństwa polskiego na rządy komunistów w Polsce, w tym główne formy sprzeciwu i oporu wobec komunizmu (do 1956 roku), w formie walki zbrojnej, opozycji politycznej, pracy kulturalnej, zaangażowania na bezspornych polach pracy dla kraju oraz oporu wobec państwowej ateizacji; 5.13 dokonuje bilansu rządów komunistycznych w Polsce, wskazując na ich skutki w warstwie kultury, życia społecznego i gospodarczego;	Dokonujemy bilansu epoki peerelowskiej. Analizujemy polityczne aspekty historycznych polemik wokół PRL. Oceniamy różne aspekty nostalgii za PRL.
EMIGRANCI	Kto zostaje w Polsce? Co zostaje w Polsce?	2.14 przedstawia – z wykorzystaniem swojej wiedzy o państwie i jego atrybutach – problem niepodległości Polski oraz sytuację polskiej państwowości i polityki w kraju i na emigracji po 1945 roku; 7.12 wymienia największe skupiska Polaków na świecie, zna różnicę między pojęciem Polonii a pojęciem Polaków poza granicami kraju;	Analizujemy doświadczenie emigracyjne Polaków oraz rolę politycznych środowisk emigracyjnych na Zachodzie. Przyglądamy się roli migracji w PRL, “kraju bez wyjścia” (Dariusz Stola) i “bez powrotu”. W szczególności badamy emigrację

			pomarcową.
"REFOLUCJA"	Jak opuścić ekonomiczne peryferie?	<p>5.16 wskazuje, na czym polegała transformacja gospodarczo-ustrojowa realizowana w Polsce po 1989 roku, na przykładzie założeń oraz implementacji planu Sachsa-Balcerowicza;</p> <p>6.11 charakteryzuje reformy w czasach rządów AWS i UW (1997-2001); wyjaśnia znaczenie powstania Instytutu Pamięci Narodowej;</p> <p>7.7 charakteryzuje zjawisko postkomunizmu jako bariery rozwojowej i przedstawia najważniejsze przyczyny jego kryzysu w Polsce po 2001 roku;</p>	<p>Analizujemy źródła udanej transformacji ekonomicznej Polski po roku 1989 i tezę o Polsce jako "europejskim liderze wzrostu". Argumentujemy w sporze o "zwycięzców i przegranych" polskiej transformacji. Rozważamy źródła populistycznego zwrotu w polityce po roku 2015.</p>
PODZIAŁ POLITYCZNY	Co nas dzieli?	<p>5.17 wyjaśnia różnice między prywatyzacją a reprivatyzacją;</p> <p>5.18 wyjaśnia znaczenie walki z korupcją dla kultury politycznej i efektywności gospodarczej państwa;</p> <p>5.23 charakteryzuje genezę, przebieg i konsekwencje „wojny na górze” w 1990 roku (pierwsze powszechne wybory prezydenckie w 1990 roku i zwycięstwo Lecha Wałęsy).</p> <p>6.5 charakteryzuje znaczenie 1991 roku w najnowszej historii Polski (pierwsze wolne wybory parlamentarne, powołanie rządu Jana Olszewskiego);</p> <p>6.7 wyjaśnia przyczyny i konsekwencje objęcia władzy przez ugrupowania postkomunistyczne w Polsce w 1993 roku;</p> <p>7.8 charakteryzuje różne wizje wyjścia Polski z postkomunizmu i wyjaśnia, na czym polegało</p>	<p>Wprowadzamy pojęcie "podziału politycznego" (cleavage) wychodząc od propozycji Lipseta i Rokkana. Analizujemy społeczne i polityczne podziały po roku 1989 w Polsce zestawiając różnice społeczne i ich wyraz w debacie publicznej i walce wyborczej.</p>

		<p>polityczne znaczenie wyborów parlamentarnych i prezydenckich 2005 roku w Polsce;</p> <p>7.9 ocenia znaczenie i skutki katastrofy smoleńskiej 10 kwietnia 2010 roku dla państwa polskiego;</p> <p>7.10 charakteryzuje zmiany polityczne i gospodarcze w Polsce w latach 2010–2015;</p>	
"MIEJSCE W EUROPIE"	Jak zważyć Polskę?	<p>4.11 wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski i świata.</p> <p>6.12 charakteryzuje znaczenie wstąpienia Polski do NATO w 1999 roku i do Unii Europejskiej w 2004 roku;</p> <p>7.13 wymienia osiągnięcia Polski po 1989 roku w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej;</p>	<p>Analizujemy <i>soft power</i> Polski po roku 1989. Opisujemy stanowiska w debacie nt. przystąpienia Polski do UE oraz współczesny stan tej dyskusji. Dokonujemy przeglądu celów polskiej polityki zagranicznej i środków jej realizacji.</p>
DUMA I WSTYD	Jakiej historii Polacy potrzebują?	<p>1.21 rozumie znaczenie roztropności, społecznej komunikacji, sporu, dialogu, kompromisu, solidarności i pokoju społecznego;</p> <p>2.19 w kontekstach powstańczej walki „żołnierzy niezłomnych” (rtm. Witold Pilecki, płk Łukasz Ciepliński, Danuta Siedzikówna ps. „Inka”) oraz postawy prymasa Stefana Wyszyńskiego (jego „non possumus” i internowanie w latach 1953–1956) wymienia przykłady wierności zasadom i męstwa różnych postaci wobec prześladowców;</p> <p>3.19 charakteryzuje przebieg tzw. wydarzeń 1968 roku w Polsce i ich różne konteksty (walka frakcyjna w PZPR z użyciem propagandy antysemickiej, wolnościowe dążenia narodu polskiego);</p>	<p>Analizujemy spory dotyczące polityki historycznej. Rozważamy sensowność alternatywy „Westerplatte czy Jedwabne”.</p>

Aktualizacja 2.09.2022